

Професійне мовлення педагогів

Культура мовлення є обов'язковим елементом загальної культури людини. Не випадково вважається, що мовлення людини – її візитна картка, оскільки від того, наскільки грамотно людина висловлює свої думки, залежить її успіх не лише у повсякденному спілкуванні, але й у професійній діяльності. Особливо актуальне це твердження щодо мовлення педагога, який працює з дітьми дошкільного віку.

Дошкільний вік є сенситивним періодом мовленнєвого розвитку дитини, тому один з провідних напрямів діяльності вихователя дитячого садка – формування усного мовлення та навичок мовленнєвого спілкування, що спирається на володіння рідною літературною мовою.

Одним з основних механізмів оволодіння дітьми рідною мовою є наслідування. У дослідженнях основоположників методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку Єлизавети Михеєвої та Фелікса Шохіна наголошується, що діти вчаться говорити завдяки слуху та здатності наслідувати. Дошкільники говорять те, що чують, оскільки внутрішні механізми мовлення у дитини утворюються лише під впливом систематично організованого мовлення дорослих. Автор однієї з методик розвитку мовлення дошкільників Муза Алексеєва відзначає, що, наслідуючи дорослих, дитина переймає не лише всі тонкощі вимови, слововживання, побудови фраз, але й ту недосконалість і помилки, які зустрічаються в їхньому мовленні.

Саме тому до мовлення педагога дошкільного закладу сьогодні ставляться високі ви-моги, і проблема підвищення культури мовлення вихователя розглядається у контексті підвищення якості дошкільної освіти.

Якість мовленнєвого розвитку дошкільників залежить від якості мовлення педагогів і від мовленнєвого середовища, яке останні створюють у дошкільному навчальному закладі. Видатні педагоги Єлизавета Михеєва та Євгенія Фльоріна особливу увагу приділяли створенню у дитячому садку розвивального мовленнєвого середовища як чинника розвитку мовлення дітей. На їхню думку, дошкільним працівникам необхідно ставити в обов'язок створювати таке середовище, в якому «мовлення дітей могло б розвиватися правильно і безперешкодно».

У сучасних дослідженнях проблем підвищення культури мовлення педагога виділяють компоненти його професійного мовлення і вимоги до нього.

До компонентів професійного мовлення педагога відносяться:

- якість мовного оформлення мовлення;
- ціннісно-особистісні установки педагога; комунікативна компетентність;
- чіткий вибір інформації для створення вислову;
 - орієнтація на процес безпосередньої комунікації.

Серед вимог до мовлення педагога дошкільного закладу

виділяють:

- **правильність** – відповідність мовлення мовним нормам. Педагогу необхідно знати і виконувати у спілкуванні з дітьми основні норми рідної мови: орфоепічні норми (правила літературної вимови), а також норми утворення і зміни слів
- **точність** – відповідність змісту мовлення та інформації, яка лежить у його основі. Педагогу слід звернути особливу увагу на семантичний (смысловий) аспект мовлення, що сприяє формуванню у дітей навичок точності слововживання;
- **логічність** – вираження у смислових зв'язках компонентів мовлення і відносин між частинами та компонентами думки. Педагогу слід враховувати, що саме у дошкільному віці закладаються уявлення про структурні компоненти зв'язного вислову, формуються навички використання різних способів внутрішньо текстових зв'язків;
- **чистота** – відсутність у мовленні елементів, невластивих літературній мові. Усунення із активного мовлення не літературної лексики – одне із завдань мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. Тому, зважаючи на те, що у цьому віці провідним механізмом мовленнєвого розвитку є наслідування, педагогу необхідно піклуватися про чистоту власного мовлення: неприпустимо використовувати слова-паразити, діалектні, жаргонні слова;
- **виразність** – особливість мовлення, що допомагає захоплювати увагу і створювати атмосферу емоційного співпереживання. Виразність мовлення педагога є потужним засобом впливу на дитину. Володіння педагогом різними засобами виразності мовлення (інтонація, темп мовлення, сила, висота голосу тощо) сприяє не лише формуванню довільності виразності мовлення дитини, але й повнішому усвідомленню дитиною змісту мовлення дорослого, формуванню вміння виражати своє ставлення до предмета розмови;
- **багатство** – уміння використовувати всі мовні одиниці з метою оптимального вираження інформації. Педагогу слід враховувати, що в дошкільному віці формуються основи лексичного запасу дитини, тому багатий лексикон самого педагога сприяє не лише розширенню словарного запасу дитини, але й допомагає сформувати у неї навички точності слововживання, виразності й образності мовлення;
- **доцільність** – вживання у мовленні одиниць, відповідних ситуації та умовам спілкування. Доцільність мовлення педагога передбачає, насамперед, володіння відчуттям стилю. Урахування специфіки дошкільного віку націлює педагога на формування у дітей культури мовленнєвої поведінки (навичок

спілкування, вміння користуватися різними формулами мовленнєвого етикету, орієнтуватися на ситуацію спілкування співбесідника і т.ін.).

До цього переліку необхідно додати і правильне використання педагогом невербальних засобів спілкування, його вміння не лише говорити з дитиною, але й чути її. Безумовно, знання педагогом дошкільного закладу зазначених вимог, їх дотримання і постійне вдосконалення свого мовлення – це запорука успішності роботи з мовленнєвого розвитку дітей у дошкільному закладі.